

PORUKA NAUČNOG SKUPA

„EKONOMSKE POLITIKE MALIH ZEMALJA U USLOVIMA EVROPSKIH INTEGRACIJA“,
EKONOMSKI FAKULTET UNIVERZITETA U BANJALUCI, 07. i 08.02. 2017. GODINE

I

Okupljeni na naučnom skupu pod nazivom „Ekonomске politike malih zemalja u uslovima evropskih integracija“, ekonomisti iz Bosne i Hercegovine (Republike Srpske i Federacije BiH), Srbije, Hrvatske, Crne Gore i Makedonije razmjenili su mišljenja i iskustva naučnih istraživanja o jednoj od najaktuelnijih tema za male zemlje Zapadnog Balkana, ali i za male zemlje koje su već članice Evropske unije (EU). U 54 prispjela rada razmatrani su različiti aspekti razvoja, položaja i različita iskustva u procesu integrisanja u EU i vođenja ekonomskih politika u uslovima globalizacije. Pristupi autora, sa metodološkog aspekta ili polazišta škola ekonomskog mišljenja, se razlikuju, što je bio dobar povod za vođenje vrlo konstruktuvne rasprave i ocjenu zvaničnih pristupa iz ugla različitih mišljenja. Bez obzira na različitost pristupa i mnoštvo prijedloga za konkretne politike i promjene u ekonomskom sistemu, što će biti prezentovano u zborniku radova, ekonomisti su saglasni da opšta poruka Naučnog skupa bude:

II

Male zemlje su nemoćne da svojom ekonomskom i političkom snagom presudno utiču i kontrolišu promjene u svijetu, mada te promjene imaju snažan uticaj na njihov položaj i razvoj. Zbog toga, one se moraju prilagođavati tendencijama promjena u svijetu, postavljajući vlastite strategije razvoja oslonjene na ključne parametre funkcionisanja modernog svijeta.

Konkurentnost malih zemalja u uslovima autarhičnog razvoja je relativno niža od potencijalne konkurentnosti velikih zemalja. Njihovi fiksni troškovi javnog sektora i fiksni troškovi privatnog sektora su relativno veći u poređenju sa velikim zemljama, kao i troškovi pristupa robnim i finansijskim tržištima. Sve su to objektivni ekonomski razlozi zbog kojih male zemlje ne trebaju izbjegavati ekonomске integracije. One su u interesu malih zemalja u modernom svijetu, one su način podizanja njihove konkurentnosti, jačanja njihove relativne ekonomске moći i stvaranja materijalnih uslova za njihov opstanak i razvoj.

Ekonomske integracije su samo potencijalna šansa za ubrzan razvoj malih zemalja. One same po sebi ne donose blagodeti malim, pogotovo nerazvijenim zemljama. Da bi se koristile njihove potencijalne šanse, male zemlje moraju imati vlastite strategije prilagođavanja i voditi politike kojima će se te šanse koristiti. U protivnom, male zemlje mogu postati kolateralna šteta ekonomskih integracija, zemlje ekonomskih migracija stanovništva, zemlje siromaštva i dužničkog ropstva.

Od posebne važnosti za male zemlje je da imaju kompetentne vlade. Kompetentne vlade, znanjem i mudrom politikom, mogu naći izlaz iz najtežih situacija, a nekompetentne mogu uništiti i najveće blagostanje. Male zemlje nedostatak ekonomske i političke moći moraju nadoknaditi znanjem i mudrošću oblikovanja i vođenja vlastitog razvoja u novim međunarodnim okolnostima.

Bez obzira što su ekonomske integracije neka vrsta nužnosti u modernom svijetu, to ne znači da male zemlje svoju budućnost trebaju prepustiti stihiji, svoje tržište prepustiti volji multinacionalnih kompanija i raznih špekulativnih trgovačkih lanaca, svoje resurse podcijeniti i rasprodavati u bescijenje, a stanivništvo pretvoriti u jeftinu radnu snagu koja svoju budućnost vidi u napuštanju vlastite zemlje. Male zemlje, uz kompetentne vlade, trebaju uspostaviti pravnu i pravednu državu, usavršavati mehanizme podsticanja i zaštite legalnog poslovanja, izgrađivati kapacitet vlastitih institucija, podsticati štednju i domaće investicije, jačati obrazovanje, primjenu nauke, podsticati inovacije, prilagođavati privrednu strukturu, boriti se protiv siromaštva otvaranjem novih radnih mjesti i jačati socijalnu zaštitu siromašnih.

Ekonomske integracije mogu biti podstrek razvoju malih zemalja, ali ih one ne mogu razviti. Sve poslove oko opstanka i razvoja malih zemalja moraju uraditi one same. Stihijno integriranje malih zemalja može biti put u njihov nestanak. Samo male zemlje koje imaju vlastiti identitet, koje imaju snažne vlastite institucije, koje su razvile dobre uslove poslovanja, koje imaju snažnu ekonomiju, koje su zaštitile svoje građane i koje su zaštitile autentični sistem vrijednosti mogu opstati i razvijati se u modernim uslovima. Takve male zemlje ne trebaju imati strah od evropskih integracija i od globalizacije. Pitanje opstanka i razvoja svake zemlje, pa i male, je prvenstveno unutrašnje pitanje. Zemlja koja se prepusti stihiji međunarodnih tokova, zemlja kojom upravljaju stranci i međunarodne institucije nema svjetlu budućnost u modernom svijetu.

III

Činjenica je da EU danas, pogotovo poslije izlaska iz njenog sastava jedne od ključnih članica i poslije iskustva sa ekonomskom krizom, nema ekonomsku moć i ugled koji je imala u prethodnom periodu. Odnos prema evropskim integracijama se mijenja i u zemljama koje su krenule putem integriranja u EU. Evroskepticizam, koji se poslednjih godina širi Evropom, počeo je podsticati sumnje i u malim zemljama u ispravnost orijentacije na evropske integracije.

Do samo prije par godina postojala je jasnija vizija razvoja EU i ubrzano integriranje u nju bilo je sastavni dio strategija razvoja svih malih zemalja s prostora Zapadnog Balkana. Danas se malim zemljama preporučuje oprez u postupku integrisanja. Činjenica je da su neke male zemlje doživjele snažan prosperitet u EU jer su iskoristile prednosti koje nudi veliko tržište. Međutim, pojava protekcionizma, kao najveće prijetnje EU, te sporo i nedosljedno reagovanje u uslovima krize, kao i istupanje Velike Britanije iz članstva, upozoravaju da je budućnost EU neizvjesna, a time i budućnost malih balkanskih zemalja koje su na putu evropskih integracija.

Istina, EU je glavni spoljnotrgovinski partner malih zemalja Zapadnog Balkana, te ideju integriranja u EU ne treba odbacivati zbog trenutnih slabosti EU. Bez obzira kakva će

biti budućnost EU, partnerske odnose sa zemljama članicama i prisustvo na njihovim tržištima treba njegovati, održavati i učvršćivati. Evropa je uvijek bila specifični prostor saradnje naroda i to će i ostati, sa EU ili bez nje. Evropu i njene civilizacijske tekovine, u kojima je i doprinos malih naroda s prostora Zapadnog Balkana, ne treba poistovjećivati sa EU koja može biti prolazna interesna tvorevina. Međutim, saradnja u evropskom prostoru je trajna realnost od koje ne mogu pobjeći i ne trebaju bježati male zemlje Zapadnog Balkana. One trebaju međusobno više saradivati i uvažavati se jer to će im pomoći da se brže približe EU, kao i da, u trenutku ulaska, budu ekonomski i institucionalno jače.

Male zemlje se u postupku pregovaranja sa EU moraju zalagati za usvajanje dodatnih mehanizama sprečavanja protekcionističkih politika u okviru EU. To se prvenstveno odnosi na preciziranje zaštite određenih djelatnosti, važnih za vlastiti ekonomski razvoj, od posljedica eventualnog protekcionizma u okviru EU, pogotovo od strane velikih članica. Takođe, male zemlje, poučene iskustvima ekonomске krize, trebaju insistirati na usvajanju preciznijih mjera antikriznog djelovanja EU, poseumno sa aspekta malih zemalja koje s pojmom krize trpe najjače udare zbog poremećaja na jedinstvenom tržištu EU.

Sud o evropskim integracijama treba donositi polazeći od realnog ekonomskog i socijalnog stanja u zemlji u kojoj živimo. Mnoga dostignuća i iskustva zemalja članica EU mogu biti uzor i vrlo korisna za vlastiti razvoj malih zemalja. Mnoge činjenice o ekonomskom i socijalnom stanju zemlje u kojoj živimo nailaze na osudu od strane EU i za takvo stanje nam nije kriva EU. Male zemlje ne mogu presudno uticati ni na budućnost EU. Ono što mogu je korišćenje dobrih iskustava zemalja članica EU i drugih uspješnih zemalja u svijetu za vlastiti razvoj. Sadašnju Uniju, ili neku buduću, ili Evropu bez Unije, male zemlje trebaju prihvati kao realnost i pristupati im, prije svega, u vlastitom interesu.